

החוג לגיאוגרפיה ולסביבת האדם

לימודי התואר הראשון

הערה: משך הלימודים לתואר הראשון הוא שלוש שנים

א. כללי

מטרת הלימודים בחוג להקנות לתלמידים ידע רחב בתחומי הגיאוגרפיה השונים וכלים לחשיבה אקדמית. בהתאם לכך מבוססת התכנית על מבואות, שיעורים מתודולוגיים, שיעורי יסוד, שיעורים חבליים ונושאים. החוג מאפשר לתלמידים להתמקד, במסגרת הסמינריונים ושיעורי הבחירה, במספר תחומי ידע, כגון: ניתוח מרחבי (תוך שימוש במערכות מידע ממוחשבות ותצלומי לוויין), אקלים וסביבה, חברה וסביבה וגיאוגרפיה ותרבות.

ב. מסלולי הלימוד

בחוג שני מסלולי לימוד: מסלול חד-חוגי בו לומדים התלמידים סך כולל של 96 שעות סמסטריאליות (ש"ס), נוסף על 4 ש"ס [לימודים פקולטטיים](#) ו-16 ש"ס חטיבת השלמה ומסלול דו-חוגי בו לומדים התלמידים 56 ש"ס במסגרת החוג לגיאוגרפיה, נוסף על 2 ש"ס [לימודים פקולטטיים](#). הקבלה למסלול החד-חוגי נערכת עם תום הסמסטר השני ללימודים ומתקבלים אליו תלמידים שהשלימו את כל המכינות וכל המבואות בגיאוגרפיה וסטטיסטיקה בציון ממוצע של 80 ומעלה, וכן ממוצע של 80 בחוג האחר בתום השנה הראשונה. תלמידי החוג לגיאוגרפיה במסלול הדו-חוגי יכולים ללמוד בחוג לגיאופיסיקה כתכנית לימודים דו-חוגית (התוכנית המפורטת מופיעה בידיעון החוג לגיאופיסיקה).

ג. מבנה תכנית הלימודים

להלן מבנה תכנית הלימודים במסלול החד חוגי והדו-חוגי.

דו-חוגי		חד-חוגי		שנה א' מכינות ¹
מס' קורסים ש"ס	מס' קורסים ש"ס	מס' קורסים ש"ס	מס' קורסים ש"ס	
(4)	(2)	(4)	(2)	סטטיסטיקה
4	1	4	1	מבואות
18	5	18	5	שנה ב'
8	4	8	4	שיעורים מתודולוגיים
2	1	2	1	סמינריון בסיסי
6	3	10	5	שיעורי יסוד
6	3	32	16	שנה ב' או ג' שיעורי בחירה ²

¹ אינן נכללות במכסת הלימודים. אפשרית בחינת פטור (מלבד תרגיל כללי).

² ניתן לשמוע בשנים ב' או ג'.

דו-חוגי		חד-חוגי		שנה ג'
מס' קורסים	ש"ס	מס' קורסים	ש"ס	
4	2	8	4	ישראל - חבליים, נושאים
4	2	4	2	חבליים נבחרים בעולם
4	1	8	2	סמינריונים
-	-	2	1	מחנה מחקר
56		96		סה"כ לימודים בחוג
2		4		לימודים פקולטטיים
		16		חטיבת השלמה
58		116		סה"כ

לימודים פקולטטיים

לתשומת לב: לימודים פקולטטיים – מורכבים מקורסים פנורמיים אותם יש לבחור מתוכניות הלימודים של חוגי הפקולטה, שאינם חוגי הלימוד של התלמידים. כל הקורסים הפנורמיים הם בהיקף של 2 ש"ס וציון הקורס מהווה חלק מהציון הסופי. לפרטים יש לפנות לפרק המתאים בידיעון.

חטיבת השלמה

לימודים בהיקף של 16 ש"ס בהם חייבים תלמידי החד-חוגי מחוג אחר או מצירוף של חוגים שונים (באישור ועדת ההוראה).

ד. מהלך הלימודים

שנה א'

על כל התלמידים ללמוד את הקורסים הבאים:
 מכינות: תרגיל כללי, תרגיל SPSS
 מבואות: גיאוגרפיה של האדם; מבוא לסביבת האדם; גיאומורפולוגיה - נוף וסובב; אקלים ובעיות הסובב; גיאולוגיה, סטטיסטיקה.

תנאי מעבר לשנה ב' - סיום חובות שנה א' בציון ממוצע כללי: 70.

שנה ב'

על כל התלמידים ללמוד את הקורסים הבאים:
 שיעורים מתודולוגיים:
 יסודות עיבוד המידע הגיאוגרפי, יסודות הקרטוגרפיה, שיטות מחקר א' ו-ב'.
 סמינריון בסיסי: חובה על כל התלמידים. את הסמינריון הבסיסי יש להגיש למזכירות החוג תוך חודשיים מסיום הקורס.

שיעורי יסוד : התלמידים יבחרו מתוך הרשימה הכוללת של שיעורי יסוד. תלמידי המסלול החד-חוגי יבחרו 5 קורסים, תלמידי המסלול הדו-חוגי - 3 קורסים. שיעורי בחירה : ניתן לבחור מהיצע שיעורי הבחירה ומשיעורי היסוד : תלמידי המסלול החד-חוגי יבחרו 16 קורסים, תלמידי הדו-חוגי - 3 קורסים.

שנה ג'

לימודי ארץ ישראל : כל התלמידים חייבים להשתתף בשיעור חבלי אחד ובשיעור נושאי אחד (כולל הסיוורים הנלווים). תלמידי המסלול החד-חוגי מחויבים בנוסף לכך בעוד שני שיעורים נושאים.

חבלים נבחרים בעולם : כל התלמידים חייבים בשיעור מזרח תיכון ובשיעור חבלי נוסף מקבוצת שיעורים זו.

שיעורי בחירה : התלמידים ישלימו את מכסת השיעורים מתוך הצע שיעורי הבחירה, וכן מישראל נושאים, מחבלים נבחרים בעולם ומשיעורי היסוד.

סמינריונים - כל התלמידים חייבים להשתתף בסמינריון אחד. תלמידי החד-חוגי חייבים בסמינריון נוסף אצל מורה אחר.

תנאי כניסה לסמינריון : ציון עובר בסמינריון הבסיסי ודרישות קדם בהתאם לנושא הסמינריון. את העבודות הסמינריוניות יש להגיש למזכירות החוג תוך שלושה חודשים מסיום הקורס.

מחנה מחקר

תלמידי המסלול החד-חוגי חייבים להשתתף במחנה מחקר שיערך באחד מאזורי הארץ. תלמידי הדו-חוגי רשאים להשתתף במחנה המחקר כשיעור בחירה (שווה-ערך ל-2 ש"ס).

ה. דרישות ונהלים

סיוורים ומחנה מחקר הם חלק מחובות התלמידים במהלך שנות הלימוד ומחייבים השתתפות בחלק מההוצאות הכרוכות בכך.

ציונים - שיפור ציונים - בהתאם להוראות הפקולטה.

תלמיד שייכשל ב-3 קורסים - לימודיו בחוג יופסקו.

במסגרת לימודי החוג הציון הסופי ישוקלל כדלהלן :

במסלול החד-חוגי	במסלול החד חוגי
לימודי החוג+פקולטטיים 92%	לימודי החוג+פקולטטיים 81%
סמינריון 8%	סמינריונים 15%
	מחנה מחקר 4%

פניות תלמידים בנושאי תכנית הלימודים ובקשות מיוחדות יופנו לוועדת ההוראה בכתב באמצעות מזכירות החוג.

1. גיאוגרפיה כחטיבת השלמה

החוג לגיאוגרפיה מציע לימודי חטיבת השלמה בהיקף מצומצם (16-18 ש"ס) לפי הפרוט הבא. על שיעורי היסוד ושיעורי הבחירה להיות באותם התחומים של המבואות.

ש"ס	8	שני מבואות	צירוף א:
ש"ס	4	2 שיעורי יסוד באחד מתחומי המבואות	
ש"ס	4-6	2-3 שיעורי בחירה (כפוף לדרישות קדם)	
ש"ס	16-18	סה"כ	

ש"ס	8	שני מבואות	צירוף ב:
ש"ס	2	שיעור יסוד באחד מתחומי המבואות	
ש"ס	2	תולדות החשיבה הגיאוגרפית	
ש"ס	2	שיעור בחירה	
ש"ס	2	סמינריון בסיסי (בתחום בו נלמד מבוא)	
ש"ס	4	סמינריון (בתחום בו נלמד מבוא)	
ש"ס	20	סה"כ	

לימודי התואר השני

הערה: משך הלימודים לתואר השני הוא שנתיים

כללי

החוג לגיאוגרפיה מציע שתי מגמות עיקריות: המגמה הגיאוגרפית שמטרתה להכשיר גיאוגרפים בעלי השכלה מקצועית רחבה בתחומים עיוניים וישומיים נבחרים. מגמה זו מאפשרת לכל תלמיד לבנות תכנית לימודים אישית בהתאם לתחומי התעניינותו.

התכנית ללימודי סביבה וחברה (בשיתוף עם החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה בפקולטה למדעי החברה) שמטרתה לאפשר לתלמיד להשתלב בתכנית לימודים מובנית, החותרת ליצור שפה משותפת ואינטרדיסציפלינרית בנושאי הסביבה, תוך התמקדות בהיבטים החברתיים-אנושיים של בעיות הסביבה.

מסלולי הלימודים

בשתי המגמות מתקיימים המסלולים הבאים:

מסלול ישיר לדוקטורט המיועד לתלמידים מצטיינים והמתאפשר לעומדים בקריטריונים הנדרשים על-פי תקנות האוניברסיטה.

מסלול עם עבודת גמר השם את הדגש על אחד מתחומי ההתמחות בגיאוגרפיה ופיתוח יכולת לבצע מחקר עיוני או יישומי במסגרת עבודת גמר לתואר שני.

מסלול ללא עבודת גמר עם דגש על הקניית השכלה רחבה ומיומנויות מקצועיות מגוונות.

תנאי הקבלה

ציון ממוצע 80 ומעלה בתואר ראשון, וציון 80 ומעלה בכל העבודות הסמינריוניות. בעלי תואר במדעים אחרים, יחויבו בהשלמות מלימודי התואר הראשון בגיאוגרפיה, אותן יש לסיים במהלך שנת הלימודים הראשונה, מבלי שאלה יכללו במניין הדרישות לתואר השני.

דרישות ונהלים

יועץ לתלמידי התואר השני ילווה את התלמידים במשך כל תקופת הלימודים, פרט לאלה שיהיה להם מנחה לעבודת הגמר.

שפה זרה שניה מחייבת בחינה או עמידה בתנאי פטור. ניתן לבחור באישור ועדת ההוראה של החוג, בשיעורי מיומנות בהיקף של 4 ש"ס (מעבר למכסת השיעורים לתואר שני בשני המסלולים) מתוך הרשימה להלן: חישה היפרספקטרלית, הקמת מערכת מידע, שיטות מחקר איכותיות למתקדמים, שימוש בשיטות סטטיסטיות מתקדמות לניתוח מרחבי.

שיעורים בחוגים אחרים מתוך היצע שיעורי התואר שני באוניברסיטה מתאפשרים בהיקף של עד 25% ממכסת הלימודים הכוללת, בתיאום ובאישור היועץ לתלמידי תואר שני, או מנחה עבודת הגמר.

ניתן לכלול במסגרת מכסת הלימודים קריאה מודרכת שתינתן על-ידי מורי החוג, בהיקף של שני שיעורים בנושאים נבחרים (בסה"כ 4 ש"ס).

סמינריונים: סמינריון אחד ייבחר מרשימת שיעורי הבחירה, באישור המרצה. עבודת הסמינריון היא אישית ולא קבוצתית (ראה ע"מ 114 למכסה עבור כל מסלול).

משך הלימודים - על התלמידים לסיים את כל חובותיהם לקראת התואר בתוך שנתיים, ובכל מקרה לא יאוחר משלוש שנים מתחילת לימודיהם (כולל הפסקות לימודים).

הפסקת לימודים לשלוש שנים ויותר תחייב השלמת לימודים בהתאם לתכנית הלימודים שתהיה בתוקף בעת חידוש הלימודים.

המגמה הגיאוגרפית

מבנה תוכנית הלימודים

לימודי התואר השני מתחלקים בין שלב ההכשרה המחייב את כל התלמידים והשלבים המתקדמים, בהתאם למסלול הלימודים. סך כל מכות הלימודים היא 34 ש"ס במסלול הכולל עבודת גמר ו-52 ש"ס במסלול ללא עבודת גמר.

בנוסף לשיעורי החובה, התלמידים ישתתפו בסמינר המחלקתי במשך 2 סמסטרים וישלימו שפה זרה שנייה, או שיעורי הרחבה מתודולוגיים (שיעורים אלה אינם נכללים במנין השעות לתואר). מסלול הלימודים ייקבע בסיום שלב ההכשרה בהתחשב בהישגיו ובהעדפותיו של התלמיד ובתאום עם היועץ לתואר שני. קבלה למסלול עם עבודת גמר: ממוצע של 80 בשלב ההכשרה. שלב ההכשרה כולל את השיעורים הבאים:

ש"ס	2	זרמים מתודולוגיים בגיאוגרפיה
ש"ס	4	שיטות מחקר
ש"ס	2	סמינריון
ש"ס	8	4 שיעורי בחירה
ש"ס	16	סה"כ

השלב המתקדם במסלול עם עבודת גמר:

התלמידים יבחרו לעצמם מנחה בסוף הסמסטר הראשון ללימודיהם ובתום שלב ההכשרה, ובשיתוף עמו יבנו לעצמם תוכנית לימודים בת 18 ש"ס בהתאם למגמות התמחותם. הם יחויבו בהגשת הצעת מחקר לעבודת גמר, שתעמוד לשיפוט על רמתה המדעית והבקיאות בנושא העבודה. הגשת הצעת המחקר תעשה עד תום הסמסטר השני. העבודה עצמה תוגש ותיבדק על ידי שני שופטים חיצוניים, בנוסף למנחה. לאחר בדיקת העבודה הכתובה ייבחן התלמיד בע"פ על נושא העבודה על-ידי שופטי העבודה והמנחים. ראה נוהל כתיבת עבודת גמר בידיעון הפקולטה.

השלב המתקדם במסלול ללא עבודת גמר:

התלמידים יבנו לעצמם תוכנית לימודים בת 36 ש"ס בהתאם לתחומי התעניינותם ובשיתוף היועץ לתלמידי תואר שני. הם יחויבו בהגשת שתי עבודות סמינריוניות נוספות ועמידה בבחינת גמר בכתב עם סיום לימודיהם.

בחינת הגמר תתמקד בנושאים הבאים:

- תיאוריות ומתודולוגיות בגיאוגרפיה (על-פי רשימה ביבליוגרפית מחייבת);
- אחד מתחומי ההתמחות של החוג (על-פי רשימה ביבליוגרפית שתורכב על-ידי התלמיד בתיאום עם מורי החוג);
- נושא מוגדר על-פי בחירת התלמיד (בתיאום עם מורי החוג).

תלמידים שסיימו את כל חובותיהם יירשמו לבחינת הגמר במזכירות החוג חודש ימים לפני מועד הבחינה. בחינת הגמר תתקיים בשני מועדים קבועים: בסוף סמסטר א' ובסוף סמסטר ב'.

ציון הגמר יקבע לפי השקלול הבא:

<u>ללא עבודת גמר</u>		<u>עם עבודת גמר</u>	
35%	ממוצע ציונים	35%	ממוצע ציונים במהלך הלימודים
35%	ציוני סמינריונים	55%	ציון עבודת הגמר
30%	ציון בחינת הגמר	10%	ציון בחינת הגמר

התכנית ללימודי סביבה וחברה

מבנה תוכנית הלימודים

מכסת הלימודים בתוכנית היא בת 34 ש"ס במסלול הכולל עבודת גמר ו-52 ש"ס במסלול ללא עבודת גמר, לפי הפירוט הבא:

ללא עבודת גמר	עם עבודת גמר	
6 ש"ס	6 ש"ס	שיעורי חובה
8 ש"ס	8 ש"ס	שיעורי ליבה
4 ש"ס	4 ש"ס	שיעורי מתודולוגיה ומיומנות
2 ש"ס	2 ש"ס	פרויקט יישומי
32 ש"ס	14 ש"ס	שיעורי בחירה והתמחות
52 ש"ס	34 ש"ס	סה"כ

סמינר מחלקתי: בנוסף למכסת הלימודים כל התלמידים מחויבים בסמינר המחלקתי של החוג לגיאוגרפיה במשך 2 סמסטרים (לא נכלל במכסת השעות).

סמינריונים: במסגרת מכסת שיעורי הבחירה ייכלל סמינריון אחד לתלמידי המסלול עם עבודת גמר, ושלושה סמינריונים לתלמידי המסלול ללא עבודת גמר (שני סמינריונים חייבים להילקח בחוג).

חובה: שפה זרה שנייה או שיעורי הרחבה מתודולוגיים.

שיעורי חובה: על תלמידי התוכנית לקחת את השיעורים הבאים:

זרמים מתודולוגיים בגיאוגרפיה
שיטות מחקר כמותיות או איכותיות
מבוא לאקולוגיה

שיעורי הליבה: מיועדים להעניק תשתית משותפת לכל תלמידי התוכנית. יש לבחור 4 מתוך 7 השיעורים הבאים:

החוג לגיאוגרפיה	ארגון עצמי של עיר ותכנון עירוני
"	מערכות סביבתיות
" (יינתן בתשס"ו)	סוגיות נבחרות באיכות הסביבה
ביה"ס ללימודי סביבה	אתיקה סביבתית
ביה"ס ללימודי סביבה	דיני סביבה
החוג לסוציולוגיה	סוציולוגיה סביבתית
ביה"ס ללימודי סביבה (2 ליבה+2 בחירה)	סמינר בקיימות עירונית

שיעורי מתודולוגיה ומיומנות: עוסקים בשיטות החקירה הסביבתית מנקודות מבט כמותית-סטטיסטית ואיכותית-פנומנולוגית. על התלמיד לבחור שני שיעורים מתוך השיעורים הבאים:

שיטות מחקר איכותיות למתקדמים	החוג לגיאוגרפיה
שימוש בשיטות סטטיסטיות מתקדמות לניתוח מרחבי	"
חישה מרחוק היפרספקטרלית	"
מתודולוגיה של תכנון אקלימי	"
קבלת החלטות מרחביות ו-GIS	"
הקמת מערכת מידע גיאוגרפי	"
מחקר ותיאוריה באנתרופולוגיה	החוג לסוציולוגיה
סקרים: יסודות מתודולוגיים ודרכי ביצוע	"

שיעורי בחירה והתמחות: מאפשרים התמחות בהיבטים נבחרים שעניינם נושא הסביבה, כגון: מידע סביבתי, תכנון סביבתי, סוציולוגיה סביבתית, קלימטולוגיה סביבתית ותכנון תואם אקלים.

מבחר שיעורים בנושאי הסביבה קיים בחוג לגיאוגרפיה ובחוג סוציולוגיה ואנתרופולוגיה. הצע שיעורים נוסף ניתן למצוא גם בתוכנית למדיניות ציבורית, בלימודי תעודה בשמאות וניהול מקרקעין ובלמודי התואר השני במספר חוגים אחרים באוניברסיטה. בחירת השיעורים והסמינריונים תעשה באישור יועץ התוכנית או המנחה של עבודת הגמר.

פרוייקט יישומי: מיועד ליצור אינטגרציה של חומר הלימודים תוך כדי עבודת צוות שעניינה טיפול מעשי בבעיה סביבתית-חברתית. הנושא בשנת תשס"ג: " אתר פי גלילות". ההשתתפות היא חובה על כל התלמידים. יתקבלו תלמידים שסיימו לפחות מחצית חובות השמיעה שלהם.

עבודת גמר: מחייבת בחירת מנחה מבין חברי הסגל של החוגים המשתתפים בתוכנית בתום הסמסטר הראשון ללימודים.

על התלמיד לגבש עם המנחה "הצעה לעבודת הגמר", שתוגש לראש התוכנית בהתאם לנהלים של החוג שבמסגרתו תוגש העבודה בתום הסמסטר השני ללימודים ולאחר שלב ההכשרה.

ציון הגמר

במסלול עם עבודת גמר:	עבודת גמר	45%
	ציון עבודת הפרוייקט	5%
	ציון עבודה סמינריונית	5%
	ציוני שיעורים אחרים	40%
	ציון בחינת גמר בע"פ	5%
במסלול ללא עבודת גמר:	ציוני סמינריונים ופרוייקט	30%
	ציוני שיעורים אחרים	40%
	ציון בחינת גמר	30%

רישום לתואר שני ייעשה במסגרת אחד משני החוגים השותפים לתוכנית: החוג לגיאוגרפיה ולסביבת האדם (מדעי הרוח) והחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה (מדעי החברה).

תעודת התואר השני תוענק על-ידי שני החוגים תוך ציון ההתמחות בנוסח "תואר שני בגיאוגרפיה וסביבת האדם (או סוציולוגיה) עם התמחות בנושא סביבה וחברה".

לימודי השלמה

תלמידים, שלימודי התואר הראשון שלהם אינם מהווים בסיס מתאים ללימודי התכנית, יידרשו ללימודי השלמה. סך לימודי ההשלמה, הצורך בהם, תכנם והיקפם ייקבעו לכל תלמיד באופן אישי (על-ידי ועדת ההוראה של התכנית), בהתאם לרקע שלו, תכנית לימודיו ולנושאי התמחותו.

סגל ההוראה

פרופ'	יצחק שנל - ראש החוג
ד"ר	דרור אבישר
ד"ר	יצחק אומר (שבתון בסמסטר א')
ד"ר	נורית אלפסי
ד"ר	תמר אחירון-פרומקין
פרופ'	גדעון ביגר
פרופ'	אריה ביתן
פרופ'	איל בן-דור
ד"ר	יצחק בננסון
פרופ'	משה ברור
ד"ר	שמואל ברנר (שבתון)
ד"ר	ברוך זיו
מר	אהוד לוטם
גב'	טליה מרגלית
ד"ר	הדס סערוני
ד"ר	עודד פוצ'טר
פרופ'	יובל פורטוגלי
מר	אמיר פורת
ד"ר	טובי פנסטר (שבתון בסמסטר א')
גב'	אלכסנדרה צ'ודנובסקי
ד"ר	אמנון קרטין
ד"ר	מיכאל רומן (שבתון בסמסטר א')
ד"ר	צבי רון
מר	ציון שתרוג

עוזרת מנהלית - גבי דיתה ליבנה
מזכירת סטודנטים - גבי ענת זיסקינד

מזכירות החוג: בנין יד-אבנר, חדר 214, טל': 03-6423619, 6409896, פקס: 6406243.

קבלת קהל: ימים א'-ד', שעות: 10-13

e-mail dital@tauex.tau.ac.il

אתר החוג באינטרנט: <http://www.tau.ac.il/~geograph/>